

Nr 224.

Af herr **Lindhagen m. fl.**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande behovet af åtgärder, åsyftande att i vissa landtkommuner bereda de röstberättigade större möjlighet att deltaga i kommunala afgöranden m. m.*

I allmänhet är landtbefolkningen på grund af de långa afstånden försatt i en särdeles ogynnsam ställning vid utöfvandet af sin politiska och kommunala medborgarrätt i förhållande till befolkningen i städer och liknande samhällen. För denna befolkning gäller faktiskt hvad man skulle kunna kalla ett *afståndsstreck* för valrättens utöfning. Uti så omfattande kommuner som exempelvis lappmarkssocknarne är tillståndet alldeles oefterrättligt. Hvilka utvägar, som kunna tillitas för att åstadkomma en rimligare ordning, där det behöfves, kräfver naturligtvis en närmare utredning.

Flera möjligheter stå härvid till buds, när det gäller val, och särskildt sådana som på grund af sin betydelse väcka större uppmärksamhet.

I lagen om val till Riksdagen föreskrifves sålunda, att vid val till Andra kammaren, kommun, som till följd af folkmängdens storlek, samfärdsförhållandena eller andra orsaker finnes icke lämpligen böra utgöra ett enda valdistrikt, må delas i två eller flera. Denna bestämmelse blir dock säkerligen icke ensam tillfyllestgörande för sådana kommuner, om hvilka här är fråga. Det har ifrågasatts att de, som af sitt yrke eller sin tjänst äro hindrade att personligen deltaga i riksdagsmannavalen, skola äga möjlighet att till valförrättaren insända sina röstsedlar. Enahanda hänsyn bör, måhända också med lika fog, visas dem, som af sin boningsort måste anses faktiskt hindrade att deltaga i valet.

Hvad sålunda ifrågasatts för de enbart politiska valen, äger dock giltighet äfven för de kommunala. I förordningen om landsting stadgas emellertid, att val till landsting förrättas i valkrets å landet kommunvis vid första ordinarie kommunalstämma under året. Här gifves ingen anvisning till beredande af ökade möjligheter för vidsträcktare kommuners invånare att kunna begagna sig af sin rösträtt. Meningen att

dessa val skola gifva ett proportionellt uttryck för de valberättigades uppfattningar om de åskådningssätt, som skola göra sig gällande i lands- tingen och därigenom medelbart i Första kammaren, blir särskildt för många af dessa kommuner väsentligen en lag på papperet. Särskildt kommer den betryckta, i obygderna bosatta landtbefolkningen att vara utesluten från hvarje möjlighet att bevaka sin talan. Häri bör rättelse omedelbart ske.

Särskildt belysande äro de säregna förhållanden, som i fråga om areal, befolkning och kommunikationer äro rådande i lappmarkssock- narna. Några för förhållandena belysande exempel må anföras. Vilhel- mina socken i Åsele lappmark har en areal af 87.5 kvadratmil och 9,339 invånare 1909. Inom Piteå lappmark finnas bland annat två kommuner, Arvidsjaur och Arjeplog, af hvilka den förra, med 6,397 invånare, omfattar 59.7 kvadratmil och den senare, med 2,812 invånare, 146.8 kvadratmil. Ännu längre mot norr vidgas landskommunernas territoriella områden ytterligare. Sålunda har Jockmocks socken med Kvickjocks kapell inom Luleå lappmark en areal af 194.3 kvadratmil, och Juckasjärvi socken i Torne lappmark 141.7 kvadratmil. Invånarnas antal i Jockmocks kommun uppgår till 5,753 och i Juckasjärvi till 11,733. Gällivare socken slutligen har en ytvidd af 167.4 kvadratmil med en folkmängd af 16,968 invånare. Emellertid är det icke blott för lapp- marken utan äfven för stora delar af det öfriga riket, som denna fråga har en trängande betydelse.

En lappmarksbo, som känner väl till dessa för öfrigt allmänt be- kanta förhållanden, lämnade för en tid sedan härom följande skildring. »Våra kommunalförordningar», säger han, »anpassade efter små försam- lingar, utesluta med säkerhet tre fjärdedelar af den röstberättigade be- folkningen från möjligheten att begagna sig af sin rösträtt. Hvad skulle man t. ex. säga i södra Sverige, om det utkomme en förordning som påbjöde, att i hvarje län skulle hållas stämmor blott på ett ställe och att till dessa stämmor skulle folket från länets alla delar kallas medelst kungörelse 2 söndagar i en kyrka. Otvifvelaktigt skulle man skratta åt en sådan förordning såsom varande mer än vanvettig. Men i de stora norrlands- och särskildt lappmarkskommunerna praktiseras en dylik förordning och detta trots dessa kommuner nästan fullständigt sakna kommunikationer. Hafva stämмоordförandena 2 söndagar å rad låtit sina stämmokungörelser uppläsa i kyrkan, så är därmed folket på 60, 70, 80, 90 à 100 kvadratmil lagligen kalladt till stämman. I regel in- föres en annons i ortstidningarne, men om tidningen med annonsen hinner i tid fram betyder absolut ingenting. Allt är lagligt och några

pampar, som bo i kyrkostaden eller dess omedelbara närhet besluta om kommunens angelägenheter. För alla de öfriga återstår endast rätten och plikten att betala skatt. Är det ej hög tid på att något göres för att afskaffa en sådan orättvisa, en orättvisa som har så ytterligt menliga följder för dessa kommuner?»

Afgörandet af sådana kommunala ärenden, som icke äro att hänföra till val, kunna åter svårligen äga rum genom rösternas upptagande på olika lokaler eller insändande till kommunalstämmans ordförande, ehuru det visserligen icke är ogörligt, när det gäller någon viss betydelsefull fråga exempelvis i beskattningsafseende, att insända svar med ja eller nej på en utsänd proposition i ämnet. I allmänhet måste här kommunens medlemmar sammanträda till gemensamma öfverläggningar. Ett förslag till ny författning i detta hänseende, afsedt åtminstone för vissa af de vidsträckta kommunerna i norra delarna af riket, har, på sätt bilagan till en år 1909 i ämnet väckt motion utvisar, uppsatts af den ofvan åberopade lappmarksbon. I hvad mån detta förslag lämpar sig för flera olika orter är svårt att säga. Men förslaget förtjänar i alla fall en utredning i samband med frågan, om hvad som verkligt kan göras åt saken i sin helhet.

Den ofvannämnda i ärendet år 1909 väckta motionen tillstyrktes enhälligt af lagutskottet samt antogs utan debatt i Andra kammaren, men afslogs af Första kammaren.

Det hemställes alltså,

att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda i hvad mån särskilda åtgärder böra vidtagas för att i kommuner på landet af större utsträckning den kommunalt röstberättigade befolkningen må beredas utväg att i större omfattning, än för närvarande kan äga rum, delta i kommunala afgöranden, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning.

Stockholm den 26 januari 1912.

Carl Lindhagen. Ernst Hage. H. E. Nordström. L. J. Carlsson.